

2. Тичініна А., Нікоряк Н. Екзистенціали самотності в романі Д. Овенс “Там, де співають раки”. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Філологія*. 2024., Вип. 2 (12). С. 89–94.
3. Огар Е. Дитяча книга: проблеми видавничої підготовки. Львів, 2003. 160 с.
4. D’Avenia A. Bianca come il latte, rossa come il sangue. Mondadori, 2010. 255 p.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-664-5-14>

**FRACTURED TIME AS AN EXISTENTIAL MODE
IN THE COLLECTION OF POETRY “THE OPEN FRACTURE
OF VOICE” BY KATERYNA KALYTKO**

**РОЗРВАНИЙ ЧАС ЯК МОДУС ІСНУВАННЯ
У ПОЕТИЧНІЙ ЗБІРЦІ КАТЕРИНИ КАЛИТКО
«ВІДКРИТИЙ ПЕРЕЛОМ ГОЛОСУ»**

Starostenko T. M.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the English
Philology Department, a Postdoctoral
Student at the Professor Leonid
Ushkalov’s Ukrainian Literature
and Journalism Department,
H. S. Skovoroda Kharkiv National
Pedagogical University
Kharkiv, Ukraine*

Старостенко Т. М.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології,
докторантка кафедри української
літератури та журналістики
імені професора Леоніда Ушкалова,
Харківський національний
педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна*

На думку Г.Е. Лессінга висловлену у “*Laocoön: An Essay on the Limits of Painting and Poetry*” поезія це «дія в часі» “*articulated sounds in time*” [1, с. 101]. Кожен літературний рід має свої особливості організації часу й простору. У класичній драмі вони підпорядковані сценічним вимогам. Це означає, що час обмежений діалогами, простір – сценою, а структура твору чітко фіксована. У прозі хронотоп максимально гнучкий. Автор вільно змінює епохи, локації та перспективи; час може бути лінійним чи розширюватися за рахунок повернення в минуле. Деталізований, багатоплановий простір дозволяє охопити численні події та персонажів. У поезії час і простір найбільш

суб'єктивні. Час стискається до миті чи асоціації, простір стає метафоричним. Важливіший внутрішній стан, ніж реальні координати. Ритм і образність творять особливу реальність, де панують емоції, а не хронологія. Василь Федорук вважає, що «час – це одна з основних форм існування світу, виникнення, становлення, розвитку і руйнування всіх явищ буття, то як категорія він пов'язаний зі зміною етапів життя природи, людини, розвитку людської свідомості. Тому сприйняття тривалості часу переплітається зі співвідношенням причин і наслідків, минулого, сьогодення і майбутнього, а також із суб'єктивним переживанням людиною часових етапів та їхньою інтерпретацією в різних типах свідомості, зокрема у свідомості творчій» [3, с. 57–65].

В українській поезії «антропологічної катастрофи», «зламу ідентичності та континуальності», яка виникає після бар'єру 24.02.2022, час стає потоком свідомості. Використовуються характерні модерні та постмодерні практики монтажу, нелінійності, фрагментарності, симультанності. У збірці Катерини Калитко голос, що в принципі уособлює поезію, є «зламаним». Звертаючись до платонівсько-пфогоріанської теорії сфер і гармонії чисел, війна – це дисонанс, числова невідповідність, що порушує міру, гармонію.

Незважаючи на те, що хронотоп у воєнному тексті є поняттям структурним, прив'язуючи пейзажні, портретні й дійові характеристики до певної локації, він водночас набуває екзистенційного виміру. Простір стає місцем граничного досвіду, коли окопи, руїни, блокпости перетворюються на координати травми та виживання. Час розпадається на «до» і «після», втрачає лінійність, підпорядковується логіці спогадів і тривоги. Таким чином, хронотоп воєнної літератури – це не лише рамка для подій, а форма вираження зламаної досвіду, де географія стає психологією, а хронологія – емоційною картографією.

В українському художньому дискурсі час і простір вивчається в теоретичному аспекті в рамках поетикальних студій: Приходько Л.А. «Художній час і простір у поезії» (автореферат дисертації, 2004 р.); Андрущенко Л.А. «Простір і час у поезії» (стаття, 1999 р.); Копистянська Н., Григораш Н. «Напрями вивчення часу і простору в літературознавстві слов'янського світу» (стаття, 2003). Більш предметно хронотопічний вимір вивчається в окремих жанрах (Іванова А.О. «Відтворення художнього часу й простору в літературному тексті (на матеріалі україномовних перекладів романів жахів)» (стаття, 2018 р.)), або індивідуальних хронотопах (Гонюк О. Хронотоп міста в романі С. Жадана «Інтернат» (стаття, 2020). Хронотоп війни розглядається в англійських закордонних публікаціях: Hikmat Khalaf Hussein AL Hussein, Nazan Tutaş «*Representations of Threshold Chronotope in Jessie Pope's Selected War Poems*» (стаття, 2024). Роботи

Катерини Калитко досліджуються з точки зору авторського стилю: Юрченко І. «Індивідуально-авторське слово в системі художнього ідіостилу Катерини Калитко (на матеріаліповісті «М.істерія»)» (стаття, 2013). Ізольовано з позиції хронотопу війни розглядається інша робота письменниці: Гонюк В.О., Сидоренко О.Ю. «Концептосфера хронотопу війни в книзі Катерини Калитко «Земля загублених, або маленькі страшні казки»» (стаття, 2021). Таким чином, тексти періоду повномасштаби, що засвідчують зсуви методів зображення дійсності та модифікацію екзистенційних цінностей, залишаються поза увагою.

Мета дослідження – проаналізувати особливості художньої репрезентації часу як модусу існування в поетичній збірці Катерини Калитко «Відкритий перелом голосу», визначивши специфіку часового кодування повоєнного тексту періоду повномасштабного вторгнення та засобів поетичного вираження травматичного досвіду через категорії розірваності, фрагментарності й екзистенційного виміру часопростору.

Час у збірці Катерини Калитко «Відкритий перелом голосу» (2024) існує як травматичний розрив. Минуле виринає уривками, як ностальгичний спогад про ціле: «Відчайдушине, бездонне літо – такого ще не було» [2, с. 22]. Минуле незворотнє: «І час назад нікого не віддасть» [2, с. 24]. Калитко використовує прийом симультанності, коли різні часові плани існують одночасно. «Він веде одночасно крізь війну і любов, // наосліп, // тривкою стежкою потемнілої мови» [2, с. 10]. Війна й любов, теперішнє й архетипне існують паралельно, без чіткої межі. Воєнний час розтягується у вічних стихіях: «Три дні вітрів і молода вода. // Що з нами ще не сталося, що буде?» [2, с. 8]. Мить може набувати онтологічної ваги через символічні дії: «Він вкладає до рота ніж. // Вкладає до рота квітку. // Вкладає до рота сіль. // Вкладає до рота річку» [2, с. 10]. Повторюваність дії створює ефект ритуалу, де час зупиняється, а кожен жест набуває сакрального значення – ніж (загроза), квітка (краса), сіль (біль), річка (плинність) стають символами екзистенційного досвіду, сконденсованого в одній миті. Нерідко авторська символіка зав'язана на часі, живе у ньому. Так, *дзвони*, *вітер* символізують циклічність, зв'язок із традицією, але водночас свідчать про вже згаданий вище розрив із минулим, адже їхній звук тепер резонує з травмою [2, с. 33, 50]. Вітер – символ плинності часу, неможливості зупинити зміни. *Річка/вода*, «*ога ріка, якою він іде*» [2, с. 24] також виступають традиційним символом часу, який тут тече всередині тіла, стає частиною фізіології травми.

Монтажний принцип проявляється в різкому зіставленні образів: «*Пальці смерті щодня і холодніші, й довші. // Мало є гіркішого за похорони у дощ*» [2, с. 22], коли конкретика смерті зіштовхується з метафізичним болем, створюючи ефект емоційного шоку.

Природний цикл доби втрачає свою заспокійливу передбачуваність і набуває загрозливих рис: «*Нині вертаємось у гарячий вир за вікном. // Почерк змінився, наче розтквся ридма. // Ще один особистий порохунок з війною, // зерна великої втрати, гостре і прикре*» [2, с. 20]. Повторюваність («вертаємось») не дає спокою – це травматичне повернення до болю, де кожен цикл поглиблює втрату. Час втрачає свою звиклу лінійність: «*І час літає і танцює в кутку кімнати, // ти стоїш проти світла, тонко і голо*» [2, с. 67]. Він перестає бути послідовним, він «танцює», втрачає стабільність, стає тілесним і майже видимим.

У всіх наведених віршах час функціонує як розірваний, травматичний модус існування. Калитко використовує потік свідомості, фрагментарність, симультанність і циклічну розщепленість, щоб передати досвід життя у стані перманентної кризи. Минуле стає недосяжним ідеалом, теперішнє – нестерпним, а майбутнє – порожнім або ілюзорним. Час втрачає лінійність і перетворюється на емоційну карту травми.

Література:

1. Лессінг Г. Е. Laocoön: An Essay on the Limits of Painting and Poetry. London: Blackwood and Sons. URL: <https://dbooks.bodleian.ox.ac.uk/books/PDFs/N10734133.pdf> (accessed 7 February 2026).
2. Калитко К. Відкритий перелом голосу. Харків: Віват, 2024. 128 с.
3. Федорук В. Категорії часу та простору в мистецтві живопису: теоретичні аспекти. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2023. Вип. 23. С. 57–65. URL: https://lnam.edu.ua/files/Academy/pauka/visnyk/pdf_visnyk/23/10.PDF (дата звернення: 04.02.2026).
4. Timaeus. The Dialogues of Plato. 1892. Volume III: Plato. Oxford University Press: Alice and Books. URL: <https://www.aliceandbooks.com/book/timaeus/plato/822> (accessed 1 February 2026).